

UŽI SI SLOVENSKO – ZVYKY A TRADÍCIE
VEĽKONOČNÁ ŠIBAČKA A OBLIEVAČKA
(pracovný list)

PRED POČÚVANÍM

1. Prirad' k obrázkom – symbolom Veľkej noci správne pomenovania.

veľkonočná oblievačka – veľkonočná šibačka – veľkonočný košík – kraslice – veľkonočná pascha – veľkonočný zajac – veľkonočný baránok/baranček – bahniatka – zlatý dážd' – veľkonočný korbáč

e)

f)

g)

h)

ch)

i)

2. Čo nájdeme vo veľkonočnom košíku? Priradíte veľkonočné jedlá/potraviny k ich opisu.

1. Veľkonočná hrudka/syrek	a) zelenina, koreň štiplavej chuti
2. Syrové korbáčky, parenica (mliečne výrobky)	b) kysnutý bochník, chlieb
3. Údená šunka, klobása	c) mäsové výrobky, údeniny
4. Veľkonočná pascha	d) slané ochucovadlo do jedál
	e) múčnik so sladkou plnkou zavintou do cesta
5. Veľkonočný baránok/baranček	f) veľkonočný koláč pečený vo forme
6. Soľ	g) zvonku majú škrupinu a vo vnútri bielok a žĺtok
7. Cvikla	h) údené a neúdené, slané mliečne výrobky
8. Chren	ch) koreňová zelenina, červená repa
9. Varené vajíčka	i) veľkonočné jedlo pripravené z mlieka a vajec pripomínajúce hrudu tvarohu alebo syra
10. Makový, orechový, kakaový závin	

PRI POČÚVANÍ

Video (03:36 min.): [TELEVÍZIA KOŠICE – Súčasťou Veľkej noci sú aj pestré zvyky a tradície](#)

1. Pozri si video a počas počúvania doplň chýbajúce slová. Ide o symboly Veľkej noci.

Redaktorka: Súčasťou najväčších kresťanských sviatkov sú aj zvyky a tradície. Neodmysliteľne k nim patrí aj veľkonočná **a)** _____ či šibačka.

Šibač: Christos voskrese.

Redaktorka: Vedrali ľadovej vody, korbáče a **b)** _____ dievčat. To všetko podľa ľudových zvykov patrí k dnešnému Veľkonočnému pondelku. Tradícia oblievania a šibania sa na Slovensku zachovala dodnes.

Etnologička: Slovensko je zhruba tak rozdelené na dve časti a tá pomyselná stredová čiara prechádza cez stredné Slovensko. Na západnom Slovensku sa **c)** _____ a na východnom Slovensku sa zase polievalo vodou.

Redaktorka: V minulosti sa však oblievali či šibali len slobodné dievčatá. **d)** _____, s ktorými ich mládenci vyšibali, museli byť z čerstvých vrbových prútikov.

Etnologička: Mládenci práve tieto vrbové **e)** _____ kedysi na jar teda trhali a počas Veľkonočného pondelku sa dotýkali tým prútikom nohy dievčaťa kvôli tomu, aby tie nohy ich dobre niesli aj do roboty, aj do tanca. Bokov, aby keď sa dievča vydalo, aby malo ľahký pôrod a priviedla na svet veľa detí. To bol v minulosti taký úzus mať viac detí. No a potom sa dotkli tým prútikom rúk, aby dievčina bola šikovná, aby jej všetko išlo od ruky.

Redaktorka: Nebyť poliata na Veľkú noc bola hanba. Dnes je to skôr úľava. Slovania však už oddávna verili, že voda má očisťujúci účinok. Taktiež predstavovala aj symbol zdravia.

Etnologička: Voda sa používala vyslovene tečúca, takzvaná živá voda z potoka alebo z nejakej riečky a tá symbolika tej tečúcej **f)** _____ znamenala alebo takéto prianie, aby tá dievčina bola zdravá, mala také tuhé zdravie, ako tuhá, studená je tá voda, a zároveň, aby opeknela.

Redaktorka: Po každej dobrej oblievačke a šibačke, prišiel rad aj na **g)** _____.

Etnologička: Dnes šibú od malých chlapcov až po dospelých mužov a, samozrejme, aj tá odmena už nie je len ručne maľované **h)** _____, ale pre malých šibačov sú to nejaké čokoládové vajička, prípadne nejaké peniaze, ktoré si vyšibú, pre dospelých je to pohostenie aj nejaký ten pohárik, čiže vidíme, že tie zvyky sa, samozrejme, značne zmenili za tie stáročia.

Redaktorka: Šibať a oblievať sa chodilo zásadne dopoludnia. Najúspešnejším šibačom sa stal ten, ktorý získal najviac farebných **ch)** _____.

Etnologička: V minulosti sa patrilo vyšibať absolútne všetky slobodné dievčatá. To znamená, že tie dievčatá sa tešili na šibačku a na **i)** _____, oni čakali na mládencov, lebo pre každú dievčinu to bola taká vec prestíže mať čo najviac kupačov, ako som hovorila, a zase pre mládencov takisto bolo vecou prestíže mať čo najviac mašličiek na, na tom svojom šibáku alebo korbáči pripevnených.

Redaktorka: Veľká noc je najväčší sviatok kresťanského cirkevného roku, ktorý pripadá na nedeľu. Rozhodlo sa, že to bude vždy tá prvá po prvom jarnom splne. Preto je Veľká noc každý rok inokedy.

1. Vyznač pravdivosť tvrdení.

- a) Mládenci chodia dievčatá šibať a oblievať počas Veľkonočnej nedele.
- b) Tradícia veľkonočnej oblievačky je skôr typická pre východné Slovensko.
- c) V súčasnosti nebyť poliata na Veľkú noc je pre dievčatá hanba.
- d) Mládenec, ktorý má na korbáči najviac stužiek, je neúspešný šibač.
- e) Mládenci si môžu vyšibať napríklad peniaze.
- f) Veľká noc sa každý rok oslavuje v tom istom čase.

2. Priraď k slovám správne synonymá.

1. šibák	a) mládenec, chlapec, šuhaj
2. šibať	b) získať (vajíčko)
3. vyšibať si	c) biť, dotýkať sa nôh, bokov dievčiny
4. šibač	d) korbáč, zapletený z prútov
5. šibať (niekomu)/šibnutý	e) expr., hovor. strácať rozum/bláznivý, nenormálny („na hlavu“)

3. Čo znamenajú nasledujúce frázy? Vyber pravdivé tvrdenie.

- 1. Keď je mladé dievča **do roboty aj do tanca**, znamená to, že _____ .
a) si vie popri práci zatancovať, b) vie dobre pracovať aj sa dobre zabávať
- 2. Keď dievčaťu **ide všetko od ruky**, znamená to, že _____ .
a) jej všetko padá z rúk, b) je šikovná
- 3. Keď sú dievčatá na Veľkonočný pondelok **premočené do nitky**, znamená to, že _____ .
a) sú úplne mokré od vody, b) sú úplne suché

4. Keď si mládenci na Veľkú noc ako výslužku **vyšibú pohárik**, znamená to, že

_____.

a) im dievčatá ponúknu pohárik pálenky, b) im dievčatá venujú na pamiatku malý pohár

5. Keď majú dievčatá na Veľkonočný pondelok **zajačie úmysly**, znamená to, že

a) chcú odísť z domu, aby sa skryli pred kúpačmi, b) ako pohostenie ponúkajú čokoládových zajacov

4. Zoraď názvy sviatočných veľkonočných dní podľa poradia v kalendári.

- a) Veľkonočný pondelok
- b) Zelený štvrtok
- c) Biela sobota
- d) Veľkonočná nedeľa
- e) Veľký piatok

5. Do viet doplň správne slová.

symbolizovať – dni pracovného pokoja – špenátu – čerstvé – prísny pôst – vyšibali – zachovala

Na Zelený štvrtok sa tradične pripravujú jedlá zo **a)** _____, medvedieho cesnaku či mladej žihľavy. Veľký piatok je štátny sviatok a zároveň aj významný cirkevný sviatok, počas ktorého kresťania dodržiavajú **b)** _____. Aj Veľkonočná nedeľa a Veľkonočný pondelok sú **c)** _____ a obchody na Slovensku sú vtedy zatvorené. Trádia veľkonočného šibania a oblievania sa **d)** _____ až dodnes. Má **e)** _____ zdravie a krásu. Vrbové prútky, z ktorých mládenci vyrábali na jar korbáče, museli byť **f)** _____. Mládenci dievčinu každý rok **g)** _____, aby nebola chorá a aby mala veľa detí.

Súčasťou Veľkej noci sú aj pestré zvyky a tradície

Redaktorka: Súčasťou najväčších kresťanských sviatkov sú aj zvyky a tradície. Neodmysliteľne k nim patrí aj veľkonočná oblievačka či šibačka.

Šibač: Christos voskrese.

Redaktorka: Vedrá ľadovej vody, korbáče a **vreskot** dievčat. To všetko podľa ľudových zvykov patrí k dnešnému Veľkonočnému pondelku. Tradícia oblievania a šibania sa na Slovensku **zachovala** dodnes.

Etnologička: Slovensko je **zhruba** tak rozdelené na dve časti a tá pomyselná stredová čiara prechádza cez stredné Slovensko. Na západnom Slovensku sa šibalo a na východnom Slovensku sa zase polievalo vodou.

Redaktorka: V minulosti sa však oblievali či šibali len slobodné dievčatá. Korbáče, s ktorými ich **mládenci** vyšibali, museli byť z čerstvých vrbových prútikov.

Etnologička: Mládenci práve tieto vrbové prútiky kedysi na jar teda trhali a počas Veľkonočného pondelku¹ sa dotýkali tým

prútikom nohy dievčaťa kvôli tomu, aby tie nohy ich dobre niesli aj do roboty, aj do tanca. Bokov, aby keď sa dievča vydalo, aby malo ľahký pôrod a priviedla na svet veľa detí. To bol v minulosti taký **úzus** mať viac detí. No a potom sa dotkli tým prútikom rúk, aby dievčina bola šikovná, aby jej všetko išlo od ruky.

Redaktorka: Nebyť poliata na Veľkú noc bola hanba. Dnes je to skôr **úľava**. Slovania však už oddávna verili, že voda má očisťujúci účinok. Taktiež predstavovala aj symbol zdravia.

Etnologička: Voda sa používala vyslovene tečúca, takzvaná živá voda z potoka alebo z nejakej riečky a tá symbolika tej tečúcej vody znamenala alebo takéto pranie, aby tá dievčina bola zdravá, mala také **tuhé zdravie**, ako tuhá, studená je tá voda, a zároveň, aby opeknela.

Redaktorka: Po každej dobrej oblievačke a šibačke, prišiel rad aj na výslužku.

Etnologička: Dnes šibú od malých chlapcov až po dospelých mužov a, samozrejme, aj tá odmena už nie je len ručne maľované vajíčko, ale pre malých šibačov sú to nejaké čokoládové vajíčka, prípadne nejaké peniaze, ktoré si **vyšibú**, pre dospelých je to

¹ Gramaticky správne: pondelka.

pohostenie aj nejaký ten pohárik, čiže vidíme, že tie zvyky sa, samozrejme, značne zmenili za tie stáročia.

Redaktorka: Šibať a oblievať sa chodilo zásadne dopoludnia. Najúspešnejším šibačom sa stal ten, ktorý získal najviac farebných **stužiek**.

Etnologička: V minulosti sa patrilo vyšibať absolútne všetky slobodné dievčatá. To znamená, že tie dievčatá sa tešili na šibačku a na polievačku, oni² čakali na mládencov, lebo pre každú dievčinu to bola taká vec

prestíže mať čo najviac kupačov,³ ako som hovorila, a zase pre mládencov takisto bolo vecou prestíže mať čo najviac mašličiek na, na tom svojom šibáku alebo korbáči pripevnených.

Redaktorka: Veľká noc je najväčší sviatok kresťanského cirkevného roku, ktorý pripadá na nedeľu. Rozhodlo sa, že to bude vždy tá prvá po prvom jarnom **splne**. Preto je Veľká noc každý rok inokedy.

Autor videa: Televízia Košice

Dátum vzniku: 5. 4. 2021

Slovníček:

1. **Christos voskrese** – „Kristus vstal z mŕtvych“ – veľkonočný pozdrav vo veľkonočnom období používaný na Slovensku medzi pravoslávnyimi či gréckokatolíckymi kresťanmi
2. **vreskot** – silný, prenikavý zvuk; krik
3. **zhruba** – približne, asi
4. **mládenec** – slobodný mladý muž, šuhaj
5. **úzus** – zvyk, obyčaj
6. **úlava** – zmiernenie, odľahčenie niečoho, čo spôsobuje problémy, ťažkosti
7. **tuhé zdravie** – frazéma; odolné, silné zdravie
8. **vyšibať** – získať (napr. maľované vajíčko, peniaze)
9. **pohostenie** – jedlá a nápoje, ktoré sú ponúknuté hosťom
10. **stužka** – ozdobný pás tkaniny, často uviazaný ako mašľa (napr. farebná stužka)
11. **prestíž** – významnosť, vážnosť niečoho
12. **spln** – fáza Mesiaca, pri ktorej je celý viditeľný, má tvar plného kruhu

² Gramaticky správne pri pomenovaní žien: ony.

³ Nárečové slovo. Gramaticky správne: kúpačov.

Kľúč:

PRED POČÚVANÍM

1. Prirad' k obrázkom – symbolom Veľkej noci správne pomenovania.

a) bahniatka

b) veľkonočný
baránok/baranček

c) kraslice

d) vianočný korbáč

e) veľkonočná oblievačka

f) veľkonočná šibačka

g) veľkonočná pascha

h) zlatý dážd'

ch) veľkonočný zajac

i) veľkonočný košík

2. Čo nájdeme vo veľkonočnom košíku? Prirad' veľkonočné jedlá/potraviny k ich opisu.

1i, 2h, 3c, 4b, 5f, 6d, 7ch, 8a, 9g, 10e

PRI POČÚVANÍ

1. Pozri si video a počas počúvania doplň chýbajúce slová. Ide o symboly Veľkej noci.

a) oblievačka

b) vreskot

c) šibalo

d) Korbáče

e) prútiky

f) vody

g) výslužku

h) vajíčko

ch) stužiek

i) polievačku

PO POČÚVANÍ

1. Vyznač pravdivosť tvrdení.

a) N, b) P, c) N, d) N, e) P, f) N

3. Čo znamenajú nasledujúce frázy?

Vyber pravdivé tvrdenie.

1b, 2b, 3a, 4a, 5a

2. Prirad' k slovám správne synonymá.

1d, 2c, 3b, 4a, 5e

4. Zorad' názvy sviatočných veľkonočných dní podľa poradia v kalendári.

1b, 2e, 3c, 4d, 5a

5. Do viet doplň správne slová.

a) špenátu

b) prísny pôst

c) dni pracovného pokoja

d) zachovala

e) symbolizovať

f) čerstvé

g) vyšibali

Kľúčové slová:

veľkonočné tradície, Veľkonočný pondelok, veľkonočná oblievačka a šibačka, korbáč, výslužka, veľkonočný košík